

Portada

Tornen

El llop i l'ós marquen el camí

EL TEMPS

Els llops que han arribat a Catalunya vénen de la frontera francoitaliana. Són descendents dels llops dels Abruços.

La reintroducció d'òssos bruns a la banda francesa del Pirineu i la tornada espontània del llop, provinent del Parc Natural del Mercantour (a la frontera francoitaliana), signifiquen el retrobament de les terres catalanes amb els seus animals salvatges més imponents. Les dues espècies van desaparèixer de les muntanyes catalanes fa més de cinquanta anys com a conseqüència de la cacera indiscriminada que, en el cas del llop, es va executar amb tota premeditació. Fins a exhaurir-ne existències.

Totes dues tornen ara, però, a reconquerir els paisatges dels Països Catalans de nord a sud. En el cas de l'ós, és l'estat francès qui els deixa anar al vessant nord dels Pirineus. Des del mes d'abril, s'han alliberat quatre óssos (Palouma, Hvala, Franska i Balou) procedents de Kocevica, a Eslovènia, que han estat enviats a les localitats de Burgalys, Arbas, Banyeres de Bigorre i Banyeres de Luchon.

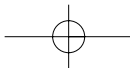
Segons Jordi Ruiz, cap del Servei de Protecció de la Fauna del Departament

El llop i l'ós bru són els exemples més coneguts dels dos models de recuperació de fauna: l'espontània i l'assistida, respectivament. Com el cas del llop, han arribat marmotes i vindran castors. Com el de l'ós, s'han reintroduït llúdrigues, cabirols, daines o cigonyes, i de la mateixa manera tornaran voltors negres, linxs europeus i vells marins.

de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya, en total es deixaran anar cinc exemplars: "S'han agafat d'una edat i un sexe determinats; no poden ser exactament de la mateixa zona, perquè després podria haver-hi problemes de consanguinitat." És inevitable, però, que els óssos travessin a la banda catalana dels Pirineus, perquè abasteixen una gran àrea.

El llop no ha arribat a les muntanyes catalanes per l'oest, des de la cornisa

Cantàbrica o el sistema Ibèric, com s'havia pensat que passaria, sinó pel nord-est, provinent de les colònies que han proliferat al Parc Natural de Mercantour i que, alhora, provenen dels grups que viuen a Itàlia, concretament al Parc Nacional dels Abruços, situat als Apenins centrals. La Catalunya Nord, concretament la vall de Noedes, va ser el primer lloc on es va documentar la tornada d'un llop, ara fa quinze anys, segons explica el naturalista Martí Boada

Portada

Tornen

EL TEMPS

França deixa anar cinc óssos al Pirineu, molt prop de la Vall d'Aran. Abans del 2008 se n'alliberaran més, probablement onze.

(vegeu l'entrevista a les pàgines 37 i 38). Actualment, als massissos de Carlit i Madres, a les comarques de la Cerdanya i el Capcir, hi viuen entre tres i cinc exemplars de llops. A Catalunya, segons Jordi Ruiz, n'hi ha un de segur, que es mou pel Parc del Cadí i que de tant en tant fa excursions a comarques veïnes o més enllà, ja que un llop pot arribar a fer fins a 80 quilòmetres en una jornada. Segons Ruiz, va ser l'exemplar del Cadí el que va arribar al Moianès i va matar un vedell i alguns bous ara fa uns mesos.

Tot i que s'ha dit que els llops han arribat d'Itàlia, el director del Parc Natural del Cadí, Jordi Garcia Petit, opina que aquests exemplars vénen de territoris més propers, com l'estat francès, on han criat i s'han estès descendents dels llops dels Abruços. Són llops dels Apenins, però no vénen directament de les muntanyes italianes.

La possibilitat que els llops de Castella arribin a Catalunya pels Pirineus sempre ha estat frustrada pels caçadors, segons Ruiz: "És més difícil que arribin per la cornisa Cantàbrica perquè, al nord del Duero, el llop és una espècie cinètica. De fet, fins a la província d'Osca n'arriben de tant en tant, però allà els maten."

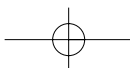
Hi ha naturalistes que pensen que el llop acabarà arribant al País Valencià també pel sistema Ibèric, via Albarrasí. Però Ruiz informa també que els grups que hi havia a Guadalajara i Conca també han estat exterminats.

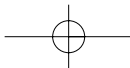
"Que ve el llop!" La història de la tornada del llop ha estat més discreta del que feien pensar les històries tradicionals. El llop no és amic de deixar-se veure. El 1999 van córrer els primers rumors de l'arribada del cànid al Cadí. El 2000 es va començar a fer el seguiment per detectar-ne algun rastre, però no va ser fins al 2003 que es va trobar un excrement que delatava la seua presència. Gràcies a la mostra, se'n va analitzar el DNA i els resultats, segons explica Jordi Garcia Petit, van revelar que era un mascle jove, familiar dels llops italians. El 2004, cinc pastors van informar que havien vist més llops. Aquest mateix any es va engegar un protocol sobre els danys que podia causar el llop en els ramats, de manera que, davant d'una denúncia, el Departament de Medi Ambient enviava un tècnic per dictaminar si el culpable havia estat un llop i, en aquest cas, accelerar-ne la corresponent indemnització.

La política del Departament la resumeix Jordi Ruiz, cap del Servei de Fauna: "Al llop, no l'afavorim, però no el perjudiquem tampoc." No és una espècie reintroduïda, però es mira de fer possible la convivència entre el nouvingut i les activitats ramaderes tradicionals.

El llop no és especialment sanguinari, tot i la fama que el precedeix. El 2004 va protagonitzar vuit atacs a ramats, i el 2005, només cinc, que, en total van sumar vint caps de bestiar oví mort o malferit. Poca cosa, si ho comparem amb la mortalitat de caps de bestiar que provoquen uns pocs gossos salvatges. En la mateixa zona del Cadí es van produir, al 2005, vuit atacs de gossos que van afectar 200 caps de bestiar. Sembla que el llop és discret i selectiu, de manera que decideix una o dues víctimes, com a molt, les ataca i s'alimenta. Per contra, els gossos fan atacs indiscriminats i maten més animals dels que es mengen.

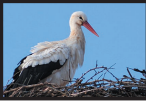
El fet que el 2005 s'hagin produït menys atacs de llop té una explicació lògica que també revela la seva funció dins de l'ecosistema: "És possible –diu Garcia Petit– que el 2005 s'hagi alimentat d'isards, que ara pateixen una nova malaltia, i hagi aprofitat que hi ha més animals malalts o morts."

LA RECUPERACIÓ D'ESPÈCIES: PRESENT I FUTUR

1. Cigonya
Aiguamolls de l'Empordà, Lleida (Segrià), Peralada (Alt Empordà), Salt (Gironès), Flix (Ribera d'Ebre), Bellver de Cerdanya

2. Ós bru
Pirineus, a Andorra i la Vall d'Aran

3. Llop
Parc del Cadí (Alt Urgell-Berguedà-Cerdanya) i Vallespir i Capcir (Catalunya Nord)

4. Cabriol
Pirineus, Tinença de Benifassà (Baix Maestrà)

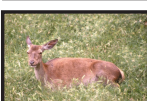
5. Marmota
Parc del Cadí (Alt Urgell-Berguedà-Cerdanya) i Ripollès

6. Daina
Empordà

7. Cèrvol
Pirineus

8. Punxoset
Polinyà de Xúquer (Ribera Baixa)

9. Polla blava gall de canyar gall marí
Aiguamolls de l'Empordà, Delta de l'Ebre, Albufera d'Alcúdia (Mallorca), Albufera de València, riu Millars, Marjal de Pego (Safor), Fondo d'Elx (Baix Vinalopó)

10. Fartet
Albufera de València, Marjal dels Moros (Camp de Morvedre), Marjal de Peníscola i Fondo d'Elx

11. Tortuga mediterrània
Desert de les Palmes (Plana Baixa) i serra Irta (Baix Maestrà)

12. Samaruc
Albufera de València, Marjal dels Moros, Tavernes de Valldigna i Xeresa (Safor)

13. Capó reial
Delta Ebre

14. Bitó
Delta de l'Ebre

15. Gavina corsa
Delta de l'Ebre

16. Agró blanc
Delta de l'Ebre

17. Lúdriga
Rius Muga i Fluvià. S'ha estès a la Catalunya Nord i el Besòs. Es mantenen poblacions al Millars, el Bergantes i Lleida occidental

En roig, els punts de reintroducció assistida
Projectes de recuperació futura

1. Cigonya
Mollet del Vallès

2. Vell marí o Foca
Cap de Creus (Empordà), Menorca i Cabrera

3. Tortuga Marina
Platges dels Alfacs (sud delta de l'Ebre)

4. Cigonya negra
sense determinar

5. Cabra dels Ports
Pirineus (sense determinar)

6. Linx europeu
Ripollès-Cerdanya (Pirineus)

7. Voltor negre
Ainyà i Boumort (Pirineus)

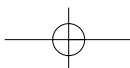
L'oposició als óssos

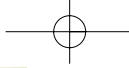
El Govern francès ha començat una nova reintroducció d'ósos al Pirineu, tocant a la Vall d'Aran, per garantir la supervivència d'aquest plantígrad a la zona. Des que a mitjan anys noranta va començar el pla de reintroducció d'ósos al Pirineu, els ramaders aranesos han patit les conseqüències de diversos atacs d'aquests plantígrads als seus ramats. El Conselh Generau d'Aran s'ha mobilitzat contra el projecte del Govern francès. L'acusa d'aplicar-lo en zones frontereres sense tenir en compte l'opinió del territori català. El Govern d'Aran lidera l'oposició del Pirineu contra el pla francès, que també provoca el refús del Consell Comarcal del Pallars Sobirà, però, en canvi, els governs català i espanyol donen suport al pla.

La realitat del Pirineu de França no té res a veure amb la del català. A França no hi ha pressió immobiliària, ni tampoc ajuts econòmics de la UE. Les comarques pirinenques del sud de França veuen amb bons ulls la reintroducció de l'ós, ja que

creuen que pot ser un al·licient turístic, i els cinc municipis que han acollit els óssos s'hi van oferir. Al Pirineu català, en canvi, hi ha ajuts europeus i també, sobretot a Aran, una importantíssima pressió immobiliària. Tant el Conselh Generau d'Aran com el Consell Comarcal del Pallars Sobirà han reclamat que l'alliberament sigui acompanyat de compensacions suficients per al sector ramader davant dels possibles danys per atacs. El pla francès és duplicar la població de plantígrads al Pirineu l'any 2008 per garantir la reintroducció d'aquesta espècie a la zona. En concret, es vol passar dels quinze exemplars de començament d'any a una trentena. Estudis encarregats per França sobre la població de plantígrads al Pirineu revelen que la reintroducció de cinc exemplars no és suficient i aconsellen alliberar-ne almenys onze per assegurar el relleu generacional.

Anna Sàez

Portada

Tornen

El llop, per tant, exerceix el seu paper dins del medi on acaba d'arribar i pot servir per regular les poblacions de porcs senglars o de cabirols, que, segons Ruiz, presenten més exemplars del que sembla idoni, fins al punt que es té constància de molts atropellaments d'aquests animals. El director de la Fundació Territori i Paisatge de l'Obra Social de Caixa Catalunya, Jordi Sargatal, coincideix amb Ruiz: "S'està produint una desruralització i es troben molts cabirols i senglars. El llop fa la seva feina i és bo que la faci. L'excés de senglars és preocupant perquè, quan entren en zones humides, ho arrasen gairebé tot."

En el mateix sentit, Garcia Petit apunta que els llops també podrien reduir la població de gossos salvatges, un altre element que desestabilitza el medi i que perjudica molt més els ramaders. Com a mesura de prevenció, el Departament ha impulsat dues solucions: a més de donar ajuts per millorar els tancats, s'ha impulsat també la cria de gossos de muntanya dels Pirineus, una raça de grans cans que, si són criats en les condicions adients –han de créixer, des de cadells, amb el ramat–, arriben a considerar-se un més del grup. D'aquesta manera, el muntanya alerta la rabera i la protegeix en cas d'amenaques com la presència del llop. Aquest sistema ha funcionat molt bé a Itàlia, des d'on s'ha estès cap a França, i també a Castella, on s'utilitza per a les mateixes funcions el mastí lleonès.

Altres retorns. D'una manera semblant a la tornada del llop –tot i que fruit d'una reintroducció de les espècies en territoris veïns–, s'ha produït també la tornada de la marmota i esdevindrà la del castor. La marmota ha arribat als Pirineus com a conseqüència d'una reintroducció, al vessant francès, destinada a servir d'aliment per a l'ós i l'àguila daurada, i es van estendre ràpidament. Al Pirineu català es va detectar per primer cop l'estiu del 1996, i ara ja n'hi ha diverses poblacions estables. Segons Garcia Petit, al Parc del Cadí n'hi ha una trentena. També afirma que no és difícil veure-les en punts determinats de la Cerdanya i el Ripollès. Les marmotes acaben la hibernació i surten dels caus amb l'arribada de la primavera.

El castor europeu, una espècie també autòctona però extingida fa dècades en

la Península, ha estat reintroduït a l'Ebre, entre Navarra i Aragó, no per l'administració sinó per un grup alemany d'amics del castor. Els naturalistes estan

convençuts que aquesta espècie farà cap a Catalunya en pocs anys. Jordi Ruiz explica que "s'havia pensat desenvolupar un projecte de reintroducció, però

La fauna dels rius valencians

Precisament els cursos fluvials valencians han estat objecte preferent de la majoria de campanyes de recuperació d'espècies extingides o espècies autòctones que han patit una disminució important d'exemplars. Les raons de aquesta minva són diverses, com el deteriorament de l'ecosistema o la competència amb espècies de fora. Al Decret 32/2004, la Generalitat Valenciana va configurar el *Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçada*, on es detallava la situació de cadascuna de les espècies que està en perill. Una d'aquestes era el cranc de riu (*Austropotamobius pallipes*), el crustaci més gran que viu en aigües continentals. Al País Valencià, aquest animal de costums nocturns està declarat com animal en perill d'extinció, ja que la seua població s'ha vist sensiblement reduïda per culpa de la regressió de la qualitat de l'aigua dels rius i especialment per l'epidèmia de l'afanomicosis, la pesta dels crancs, transmesa pel cranc roig ameicà.

EL TEMPS

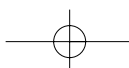
El samaruc (*Valencia hispanica*) és un dels peixos autòctons del litoral valencià que ha estat més a prop de la desaparició, de fet, és considerat un dels vertebrats més amenaçats del Planeta. Aquest peix s'alimenta d'insectes, i la seua distribució és molt reduïda. A Catalunya només es pot trobar a la Llacuna de Santes Creus (prop de l'Ametlla de Mar) i al delta l'Ebre. Al País Valencià s'estén per més espais humits litorals, la Marjal de Peníscola (Baix Maestrat), al Prat de Cabanes-Torreblanca (Plana Alta), a la Marjal dels Moros de Sagunt, a l'Albufera de València, al riu Verd i a la Marjal de Pego-Oliva (entre la Safor i la Marina Alta). A l'Albufera i la Marjal dels Moros la població es manté estable.

Amb finançament del programa LIFE de la Unió Europea, la Conselleria de Medi Ambient ha dut a terme una sèrie de repoblacions de samarucs a l'Albufera, la Marjal dels Moros, Tavernes de la Valldigna i Xeresa. Des del 1993 s'han reintroduït uns 130.000 exemplars aproximadament, provinents dels Centres d'Experimentació Piscícola del Palmar i de Polinyà del Xúquer.

El punxoset (*Gasterosteus aculeatus*) és un peix menut que és fàcilment identificable per les tres punxes que ixen de l'aleta dorsal i que li donen el seu nom. És un animal molt sensible a la contaminació ambiental, ja que necessita aigües netes, amb molta vegetació, i la seua població gairebé s'ha extingit. A Polinyà del Xúquer (Ribera Baixa) hi ha una població reproductora en captivitat procedent d'exemplars de Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà.

I el fartet (*Aphanius iberus*) és una altra de les espècies endèmiques d'aquest racó del litoral mediterrani. Al País Valencià s'ha trobat a la Marjal de Peníscola, al Prat de Cabanes-Torreblanca, a la Marjal dels Moros, al Fondo d'Elx i a les Salines de Santa Pola. És un peix resistent a diferents condicions de salinitat, però ha d'enfrontar-se amb espècies competidores. Des del 1993, la Conselleria ha reintroduït 7.000 exemplars al Racó de l'Olla de l'Albufera, a les marjals dels Moros i de Peníscola i al Fondo.

Damià Sancho

ara estem mirant què passarà amb aquests exemplars: de moment s'han aclimatat bé i estan reproduint-se amb normalitat”.

L'ós bru. Des de final d'abril s'estan alliberant, al vessant francès dels Pirineus, cinc exemplars d'ós bru –quatre femelles i un mascle– procedents de Kocivce (Eslovènia). Tres d'ells han estat aviats relativament a prop de la Vall d'Aran, la qual cosa ha aixecat novament veus crítiques i contràries (vegeu el requadre de la pàgina 33) que monopolitzen la majoria de les informacions sobre els plantígrads. La reacció contra l'ós és més forta –i més sorprenent– que la que ha aixecat el llop, que té un currículum més violent de depredador salvatge. “Els óssos –recorda Jordi Ruiz– ja porten al Pirineu onze anys, i el turisme no se n'ha vist afectat; al contrari, augmenta.”

El repte de l'administració, segons Ruiz, és que els ramaders vegin que no és cap problema “i acabin sentint-se beneficiats”, ja que se'ls indemnita cada cop que apareix un cap de bestiar mort per culpa de l'ós. Per aconseguir-ho, la Generalitat té un protocol semblant al del llop, perquè qualsevol destrossa causada per aquests animals sigui reparada. Jordi Sargatal, director de Territori i Paisatge –fundació compromesa en el treball de conciènciació de la població– opina el mateix: “Els enemics de la ramaderia són la cojuntura econòmica, la globalització i moltes altres coses, però no l'ós. El ramader ha de veure que, si li maten un animal, el cobrarà bé. Llavors esdevindrà mantenidor de l'ós. Evidentment, no pot ser que ells paguin l'ós; però no passarà res si crien vedells o xais i se'ls mengin els óssos, sempre que els cobrin. A més, això serà més barat que pagar funcionaris per anar a vigilar-lo i alimentar-lo.”

El control sobre els óssos que s'han alliberat serà encara més gran que el que es té sobre els anteriors, ja que, segons Ruiz, “van amb collars GPS i podran ser localitzats en qualsevol moment, ja que es fa el seguiment des del despatx”. La Generalitat participa en l'observació.

La reintroducció de l'ós és també el compliment d'un manament democràtic i institucional, ja que les Corts espanyoles i el Parlament de Catalunya han votat de manera favorable a donar suport a

Les Balears i l'Empordà esperen el vell mari.

aquesta iniciativa. La seva funció principal és l'ecològica, com en tots els casos de reintroducció d'espècies que es van extingir d'un ecosistema per causa de l'home. Jordi Ruiz ho exemplifica amb un cas molt clar: “A la costa d'Alaska hi havia un poblat amb cases construïdes en els cingles, amb una espectacular perspectiva sobre el mar. Sota les seves finestres, en la base dels penya-segats, hi havia boscos d'algues que alimentaven eriçons, els quals eren l'aliment principal de les llúdrigues marines. Mar endins, els salmons eren aliment de les orques. Els pescadors que vivien al poblat van acabar els salmons i les orques van haver de menjar més llúdrigues, que van deixar de menjar-se els eriçons. El creixement incontrolat d'aquests animals va reduir molt el bosc d'algues marines i les onades van colpejar amb més força de l'habitual la base dels cingles, que es va anar erosionant. La conseqüència final: els cingles van cedir i les cases dels pescadors se'n van anar enlaire.”

La lliçó és que l'eliminació d'una de les espècies d'un hàbitat concret acaba tenint conseqüències que eren molt poc previsibles al començament del procés.

Les espècies recuperades. L'ós és la peça més emblemàtica d'una política de reintroducció d'espècies que va començar tímidament als anys setanta amb la cigonya. El 1972 només en quedaven

deu parelles i el 1978 es va materialitzar un dels primers projectes de repoblació als Aiguamolls de l'Empordà i a Lleida. Jordi Sargatal, que havia estat director del Parc Natural dels Aiguamolls, explica perquè la cigonya continua sent objecte de campanyes de recuperació: “La cigonya desperta una mena de seducció ambiental en nuclis rurals i urbans. Si hi ha cigonyes en una ciutat, vol dir que hi ha qualitat ambiental i també gent ben civilitzada: si sobreviuen és un bon senyal que, en aquell indret, la convivència ha estat possible.”

En l'última dècada s'han reintroduït cigonyes a Peralada (Alt Empordà), Salt (Gironès), Flix (Ribera d'Ebre) i Bellver de Cerdanya. A l'espai rural Gallecs, a Mollet del Vallès, s'alliberaran cigonyes a la primavera del 2007. Per fer-ho ja s'utilitzen polls de cigonyes de Lleida, on actualment ja s'ha assolit una població de 210 exemplars que no passen desapercebuts. Les cigonyes conviuen naturalment amb el tràfec i el tràfic dels carrers principals de la ciutat. Ara el Departament de Medi Ambient i la Fundació Territori i Paisatge col·laboren amb el Zoo de Barcelona en un projecte per reintroduir la cigonya negra, d'aquí a dos o tres anys.

L'èxit de la cigonya va engrescar els partidaris de la recuperació d'espècies. La polla blava (*Porphyrio porphyrio*), també coneguda com gall marí o gall de canyar, va ser la segona espècie d'au que es va reintroduir. A Catalunya s'havia extingit als anys cinquanta, i del País Valencià havia desaparegut a final del segle XIX. Es caracteritza pel seu plomatge blau i el seu bec roig. Viu als aiguamolls i necessita espais amb vegetació per anidar, per la qual cosa les actuacions per preservar els ecosistemes humits han estat fonamentals per al seu desenvolupament. El 1989 va ser introduïda als Aiguamolls de l'Empordà amb exemplars portats de Doñana i ara aquesta població ja s'ha estès, pel nord, fins a la Camarga, i pel sud, fins al Delta. Al País Valencià i les Balears, la reintroducció es va dur a terme a principi dels anys noranta, a l'Albufera de València i a l'Albufera d'Alcúdia (Mallorca). El 1994, l'espècie havia nidificat també a la desembocadura del riu Millars, i posteriorment s'ha estès pels aiguamolls litorals fins a la marjal dels Moros, la marjal de Pego-Oliva i el Fon-

Portada

Tornen

do d'Elx. A l'Albufera ja han arribat al centenar de parelles.

La recuperació de mamífers va començar amb la reintroducció de daines a l'Empordà, tot i que hi ha un precedent amb les repoblacions amb finalitats cinegètiques de cérvols i cabirols fetes als anys cinquanta i seixanta i que han estat una altra iniciativa ben reeixida. A principi de segle XX, el cabirol estava extingit, i ara, a Catalunya, n'hi ha més de dos mil, segons Jordi Sargatal. La repoblació ha estat afavorida per la protecció posterior, que també ha permès la consolidació de les poblacions d'altres espècies. "Fa trenta anys—diu Sargatal—hi havia 500 isards, i ara n'hi haurà uns 10.000. També la cabra dels Ports ha augmentat força i ha passat de 400 a 10.000 exemplars." De fet, segons Sargatal, les cabres dels Ports (de Tortosa, Morella i Beseit) serviran per repoblar el Pirineu, on les cabres salvatges autòctones, una subespècie coneguda popularment com herc, s'han extingit.

En canvi, al País Valencià s'ha hagut de reintroduir el cabirol fa només tres anys. Es va extingir a principi del segle XX i als anys noranta van aparèixer tímidament alguns exemplars procedents de Terol. El 2002 la Conselleria de Medi Ambient va reintroduir deu exemplars provinents de Lleó a la Tinença de Benifassà (Baix Maestrat), i setze al 2003, una repoblació que ha continuat engreixant-se amb l'arribada de més exemplars de l'Aragó.

La fonedissa pescadora. La llúdriga (*Lutra lutra*) ha estat l'últim projecte reeixit al Principat. Tot i que encara n'hi havia a Ponent—al Segre, al Noguera Pallaresa i al Noguera Ribagorçana—, aquest mustèlid, que necessita aigües i ribes netes, s'havia extingit de les conques internes catalanes. Al 1995, un total de 42 exemplars, capturats a Extremadura, Portugal i Astúries, van ser alliberats als rius Muga i Fluvià. Onze anys després ja han arribat, cap al nord, fins al Rosselló—hi ha llúdrigues al Tet i al Tec— i, cap al sud, fins al Ter i el Llobregat. El nombre d'exemplars s'ha multiplicat per cinc fins a sumar uns 200 exemplars aproximadament, i l'any passat, va ser detectada al mateix riu Besòs. La notícia significa també que la majoria dels rius han millorat sensiblement la seva qualitat ambiental, ja

Catalunya, l'únic país amb els quatre voltors europeus

L'únic país on es podran veure volar les quatre espècies de voltors que hi ha a Europa—el vultur comú, el trencalòs, l'aufrany i el vultur negre—serà Catalunya. De fet, ja ho és, perquè alguns exemplars de vultur negre, que fins fa poc havia desaparegut dels cels catalans, han estat observats entre els Ports de Tortosa i Morella. Aquests exemplars, però, poden ser joves dispersos que acabin marxant, ja que van a criar al lloc on tenen el niu.

La voluntat del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya és reforçar aquesta presència de vultur negre aquest mateix any. En col·laboració amb la Fundació Territori i Paisatge s'ha desenvolupat un projecte per alliberar voltors negres als Pirineus d'aquí a pocs mesos.

À. M.

EL TEMPS

que la llúdriga no s'instal·la en un hàbitat degradat.

Al País Valencià, la llúdriga sobreviu només en punts molt concrets del Millars i al riu Bergantes, als Ports.

Vells marins i gats vells. Els dos projectes estrella de recuperació d'espècies, per al futur, afecten dos mamífers emblemàtics de dos ecosistemes tan diferents com les muntanyes dels Pirineus i la costa mediterrània balear i empordanesa: el linx europeu (*Linx linx*) i el vell marí o foca mediterrània (*Monachus monachus*).

Segons Jordi Sargatal, Medi Ambient i la Fundació Territori i Paisatge treballen per a la reintroducció del linx europeu que els investigadors pensen que s'hauria extingit dels Pirineus catalans ara fa uns cinquanta anys. Entre el 2000 i el 2002 es va dur a terme el Projecte Linx, que mirava de confirmar aquesta absència mitjançant la recopilació d'albiraments, el trampeig fotogràfic i l'anàlisi genètica d'excrements i pèls. Tot i que es va captar una enigmàtica fotografia, el Projecte no va poder provar la presència de linx.

La reintroducció d'aquest linx, semblant a l'ibèric però més gran i menys rar, es faria amb exemplars criats en captivitat que es deixarien anar per la zona del Ripollès, la Cerdanya i el Vallespir.

El somni de Sargatal, "l'estrella de les reintroduccions", és poder tornar les foques, els vells marins, a les nostres costes, i més concretament, a les de Menorca, Cabrera i el cap de Creus (Alt Em-

pordà). La idea és rescatar exemplars de la colònia que el vell marí té al cap Blanc (Mauritània) i reintroduir-los progressivament a la costa mediterrània, començant pel cap de Gata, continuant per Cabrera i Menorca per acabar al cap de Creus, al 2014.

La viabilitat del projecte ha estat qüestionada per experts com Àlex Aguilar (vegeu EL TEMPS, núm. 1.132), qui assegura que caldria treure tants exemplars de cap Blanc que seria el final d'aquesta colònia. Sargatal assegura que "es triarien les cries que, si no fossin rescatades, moririen amb les tempestes: es calcula que, ara, de cada 25 petits que neixen, uns 15 se'ls emporta el mar." Sargatal demana als crítics que "tinguen optimisme en la conservació i que estiguin contents si n'assegurem la supervivència".

Fa dues setmanes, un article del *Nature*, signat pel professor de la Universitat Pompeu Fabra Ricard V. Solé, José Montoya (Queen Mary de Londres) i Stuart Pimm (Universitat de Duke, EUA), insistia en la importància d'algunes espècies en l'equilibri d'un ecosistema. Solé concretava que els grans depredadors, precisament els més amenaçats en alguns àmbits, són clau per a la supervivència d'altres espècies. Cal esperar, doncs, que la tornada, forçada o espontània, de l'ós i el llop obrin nous camins a la recuperació d'ecosistemes degradats.

Àlex Milian
(amb informacions de Damià Sancho)

“Els llops arribaran al País Valencià”

El naturalista Martí Boada descriu el caràcter del llop i l'ós bru i la seva llegendària agressivitat. Afirmar que “hem domesticat el paisatge” i explica com aquests animals poden influir positivament sobre un ecosistema i sobre l'economia de l'indret.

Com ha vingut el llop a Catalunya?

—Semblava normal que els llops arribessin pel sistema Ibèric o per la cornisa Cantàbrica i els Pirineus, però han arribat dels Abruços italians.

La primera cita moderna del llop a Catalunya és al Conflent, a la vall de Noedes, molt prop de Prada. Allà es va trobar femta d'una femella adulta ja fa uns quinze anys, aproximadament. Les altres cites són al Cadí i, segons les anàlisis del seu DNA, procedeixen dels llops dels Abruços.

—N'hi ha més d'un?

—Ara s'ha estès. N'hi ha segur a Alinyà, a la serra de Busa (Solsonès) i també se n'ha documentat un altre més al sud.

—Quants n'hi ha, ara?

—De segurs, cinc o sis. Si hi ha una cosa que caracteritza el llop és la discreció. Quan un paisatge “llopeja”, es nota molt subtilment.

—El conte del llop. Feia més soroll el pastor que no pas l'animal.

—Lamentablement, i de manera exagerada, se li atribueix un comportament agressiu que és més cultural i precientífic que altra cosa: el Manelic de *Terra*

TINA BAGUE

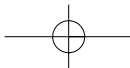
Baixa, la Caputxeta Vermella... En realitat, no és gens agressiu. En èpoques pretèrites, en ambients no urbans, com ara masies, sí que es va documentar certa agressivitat. Hi ha testimonis del segle XIX, amb força credibilitat, que afirmen que els llops s'emportaven nens. En la majoria de casos ben documentats l'incident es produïa quan els infants anaven a fer les necessitats al femer, fora de casa. Llavors feien la captura.

—Un pèl agressiu sí que ho és...

—Quan el llop ataca el bestiar, el nombre de víctimes és molt menor que en un atac de gossos silvestres o cimarrons, que fan molt més mal perquè ataquen amb el bestiar tancat i indiscriminada. El llop, en canvi, selecciona la presa. Si és, per exemple, un vedell grandet, l'ataca pel darrere i ni se'l veu.

—Però fa més por.

—S'ha de rebaixar la visió del llop com a fera. Els humans no volem com-

Portada

Tornen

petidors al primer món. Al tercer món ens sembla diferent –ja està bé que n'hi hagi allà–, però aquí no s'accepten. Vam fer fora l'últim gran carnívor amb grans campanyes de caça.

—Quina conseqüència va tenir?

—Un paisatge és salvatge mentre un depredador ens pot. Hem domesticat el paisatge. El mapa de la desaparició del llop marcava el paisatge salvatge. La desaparició de l'últim significa la domesticació absoluta.

—No és lògic que vulguem controlar allò que ens sembla perillós?

—A casa vivim amb molts elements perillosos, com productes tòxics o la mateixa electricitat, però hem après a conviure-hi. Ningú no posarà els dits a l'endoll perquè sap que és perillós. A la natura hi ha molts elements i són els que són. No podem pretendre un control absolut. Ens pot semblar que estem per damunt de la natura, que estem a punt d'agafar el cel amb les dents. Però no.

—És possible la convivència?

—A Castella-i-Lleó hi ha poblacions molt sociables en àrees cerealistes. Fins i tot hi ha un “escamot” de llops que ha passat per una gasolinera sovint. Contenen que uns pagesos han vist sovint grupets petits, de dos o tres, creuant un pont de la carretera, però han trigat temps a saber que eren llops perquè mai no s'han mostrat agressius. En canvi, en algunes zones de Cazorla, són més feréstecs.

—Fan servir la carretera, si cal.

—Els del nord de Castella-i-Lleó han arribat fins i tot l'abocador de la Corunya. Són molt espavilats per adaptar-se al territori.

—Els que han arribat al Principat procedeixen del parc de Mercantour, a França, tocant a Itàlia. Sembla increïble que hagi pogut salvar tantes carreteres i autopistes com trinxen el territori.

—La paradoxa és que les autovies són grans corredors. És possible –i algú ho ha apuntat així– que el llop haguera seguit un camí paral·lel a l'autopista. És el cas, per exemple, del de Noedes.

—Els llops que arriben a Catalunya vénen sols. Que no eren animals socials?

—El llop està en expansió ara. Està reconquerint un nínxol que havia perdut. Els que arriben són individus erràtics o pioners que procedeixen d'àrees satura-

des. La de Noedes, per exemple, era una femella adulta. Al Cadí van trobar primer una femella adulta i després un mascle jove. Quan són adults poden ser expulsats del grup. Potser és el cas d'aquests. Jo crec que al País Valencià també n'arribaran, de procedents d'Albarrasí (Terol).

TINA BAGUÉ

—Però a Albarrasí ja n'hi ha?

—No trigarà gaire a haver-n'hi. Hi ha un procés d'expansió. Arribaran els més joves, perquè han estat expulsats, i ho faran aïlladament, però és molt probable que arriben.

—L'altra gran espècie recuperada és l'ós. Un altre cas polèmic.

—Hi ha la tendència a dimensionar-ho molt, també.

—Tampoc no és agressiu?

—L'ós pirinenc no dona ensurts a persones gairebé mai. Sí que hi ha una persona a Bigorra (Occitània) que va quedar sordmut per una trobada amb un ós. Però cal recordar que aquí es feia ballar l'ós i ningú no s'espantava. Els gitanos búlgars i hongaresos els feien ballar.

—Però sí que ataquen el bestiar...

—Depèn. Les comunitats d'òssos d'Astúries tendeixen a atacar més els ramats que les de Cantàbria, per exemple. Als Estats Units, les comunitats de la costa del Pacífic i la de l'Atlàntic de la mateixa espècie d'ós actuen molt diferent. Els atlàntics són més esquerps,

mentre que els de l'oest són més pacífics.

—De quina mena són, els del Pirineu?

—De tant en tant apareixen. Van tornar uns ruscs a Bonanova. Un parell de turistes, joves i amb estudis universitaris, en van veure un a centenars de metres de distància i van fugir espantats per fer-ho saber a la policia. En canvi, uns treballadors forestals romanesos en van veure un mentre dinaven a la muntanya i van deixar que se'ls acostés. No et diré que es van fer una cervesa amb ell, però no van passar por en cap moment. Ho sabem perquè, quan van tornar al poble on dormien, ho van comentar amb els veïns amb tota normalitat.

—I això, per què?

—Perquè són d'un país amb cultura d'òssos! No els fan por. S'ha de fer una introducció ben feta i, si passa res, evidentment l'administració ha d'actuar amb rapidesa i efectivitat en les indemnitzacions. Aquí l'administració ha de ser molt transparent. Ho ha d'explicar a tothom: què és l'ós, què fa i què no.

—Què aporta l'ós?

—Quan un paisatge “osseja”, sí que es nota. Hi ha com un misteri, allà. Al Canadà, sempre que vas a un espai natural on hi ha óssos, la gent –i tu mateix– actua d'una manera modesta. És agradable, dona categoria al paisatge.

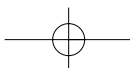
—I beneficis?

—L'any passat vaig ser a Eslovènia, a Kocevce, d'on el Govern francès portarà els óssos que deixarà anar al Pirineu. Són en una bosc molt proper al poble, que té un poc més de 2.000 habitants. No són grans boscos, sinó com els de Collserola, en una àrea humanitzada. Hi ha gent fent fúting pels camins del bosc i gent buscant bolets. La Policia no fa cas dels óssos, perquè no preocupen a ningú. Al contrari, s'aprofita turística-ment. Hi ha grans tanques amb óssos, que són el reclam principal.

—Són óssos com els dels Pirineus, els que han portat?

—Els zoòlegs més puristes diuen que uns són *Ursus arctus pyrenaicus* i els altres *Ursus arctus* dels Balcans, una altra subespècie, però tots són ós bru. Això és filar molt prim, ja. A més, segons altres zoòlegs, la renovació trenca l'endogàmia i els problemes que se'n deriven.

Àlex Milian

Quan arriben sense permís

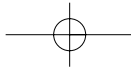

EL TEMPS

La cotorreta de l'Argentina ha invaït Barcelona, on n'hi ha 2.000, i les Balears. Amb la grip aviària, molta gent allibera, inconscientment, els seus ocells.

Des del segle XVII, prop del 40% de les extincions de fauna conegudes al Planeta han estat degudes a la intervenció d'espècies exòtiques que s'han convertit en invasores. Però sovint es confon l'arribada d'una espècie exòtica amb el perill real que aquesta acabi alterant l'hàbitat en el qual s'ha instal·lat. Una espècie pot ser exòtica, però no necessàriament invasora. De fet, la majoria d'espècies exòtiques queden confinades en hàbitats del tot humanitzats –moltes de les espècies exòtiques introduïdes voluntàriament per l'home s'utilitzen habitualment en agricultura i ramaderia– i no en surten mai. La comunitat científica considera que només el 10% de les espècies exòtiques acaben convertint-

La primera causa de pèrdua de biodiversitat en un ecosistema és la destrucció directa dels hàbitats de les espècies per l'acció humana. Però l'arribada d'espècies foranes capaces d'adaptar-se ràpidament als ecosistemes naturals que els són aliens, és a dir, invasores, esdevé un veritable perill per a la supervivència de la fauna autòctona, que ara ha de lluitar pel seu aliment i per mantenir el seu territori. És la guerra entre espècies autòctones i invasores. El resultat sol ser nefast per a l'equip de casa.

Portada

Tornen

se en invasores. Que la presència de fauna forana acabi sent perjudicial depèn del nombre d'individus i de la seva localització. Una espècie exòtica es converteix en invasora quan entra en hàbitats naturals, hi cria molt i aconsegueix interferir en els processos naturals d'espècies autòctones o en processos ecològics locals.

La llista d'espècies exòtiques que han esdevingut al·lòctones (invasores) és inacabable, alhora que imprecisa. Però alguns d'aquests animals, que han arribat accidentalment o dutes expressament per l'home, han triat els Països Catalans com a residència. Les bones condicions climàtiques i la seva situació privilegiada a la Mediterrània fan atractiu aquest territori per a una

trentena d'espècies amb molta presència.

Formigues amb D.O. Països Catalans. Dues espècies de formigues que es poden considerar invasores han arribat al nostre territori, la formiga argentina (*Linepithema humile*) i la invasora de jardins, que només es troba a Catalunya (*Lasius neglectus*). La formiga argentina s'ha trobat a Catalunya, les Balears, el País Valencià i la Catalunya Nord, a més d'algunes regions de Portugal i Andalusia. Andorra, per contra, se n'ha lliurat, gràcies a la seva climatologia, massa freda per a aquesta espècie. Segons Xavier Espadaler, investigador del CEAU-Unitat d'Ecologia de la UAB, la formiga argentina

es troba "gairebé exclusivament en medis del tot humanitzats. Però també poden trobar-se en espais sense gaire influència humana. En aquests casos, el seu efecte és negatiu, per a les formigues autòctones, que solen desaparèixer, i també perquè poden truncar relacions naturals que s'havien establert entre formigues autòctones i altres organismes". Així, Espadaler explica que on hi ha molta formiga argentina la pol·linització d'algunes plantes en queda afectada, ja que les argentines visiten les plantes pel nèctar o pels pugons, i interfereixen amb els pol·linitzadors legítims. També poden interferir en alguns processos de dispersió de llavors fets per formigues locals.

El regne del silur

A la fauna que habitava la confluència dels rius Segre, Cinca i Ebre, se la fa conviure des de fa poc més de trenta anys amb un depredador que amenaça d'acabar amb tots els peixos autòctons: el silur. Es tracta del peix més gran que habita els rius del centre d'Europa i que va ser introduït artificialment (il·legalment) per pescadors alemanys als pantans de Riba-roja i Mequinensa el 1974. Ara, no cal dir-ho, és el rei d'aquestes aigües. Aquesta anomalia ha tingut, però, repercussions molt positives econòmicament parlant, ja que ara, pobles com Mequinensa, Faió, Riba-roja o la Granja d'Escarp són una insòlita destinació turística amb un únic reclam: pescar amb relativa facilitat exemplars de dos metres d'alçada i prop de cent quilos de pes. A Mequinensa, sobretot, s'ha generat un pròsper negoci de restauració i venda i lloguer d'estrils de pesca. Hi ha càmpings, restaurants, apartaments de lloguer... A la majoria, els rètols s'escriuen en alemany, la llengua que parlen ben bé el 80% dels clients. Aquesta nova realitat també ha fet que ara hi hagi interès per llogar embarcacions per recórrer els pantans. Es cotitza a l'alça el recorregut que passa per sobre de l'antic poble de Faió, amb el campanar emergent de les aigües de l'Ebre a la confluència amb el Mataranya. L'única por és què passarà quan els silurs busquin menjar aigües enllà. Medi Natural ja va donar la veu d'alarma a Lleida quan recentment en van aparèixer exemplars a la canalització del Segre al seu pas per la capital del Segrià. Tot i que hi ha una pregunta sense resposta: hi van arribar per si mateixos, o els va empenyer la mà de l'home?

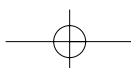
EL TEMPS

Anna Sàez

Les aus exòtiques, mascotes.

Algunes de les espècies exòtiques que arriben a casa nostra acaben convertint-se en animals domèstics, especialment en el cas de les tortugues i dels ocells. Només a Catalunya s'han comptabilitzat nou espècies d'aus exòtiques, bona part de les quals són tropicals, que s'han convertit en mascotes d'ocelleria i que posteriorment han estat alliberades imprudentment. El cas més conegut és el de la cotorra de pit gris o cotorreta de l'Argentina, també present a les Balears. A Barcelona n'hi ha uns 2.000 exemplars. Amb una gran capacitat per aguantar el fred, fa niu en llocs insospitats, com ara fanals i pins, i competeix amb els coloms per les engrunes de pa. Són especialment sorolloses, motiu pel qual moltes persones que les havien adquirit com a mascotes després les deixen anar. "Mentre no molestin i es mantinguin apartades en una palmera d'un jardí, resulten simpàtiques, però quan la població s'expandeix en colònies fora de la ciutat, i la seva gana voraç fa estralls als cultius pròxims", destaca Carles Senar, investigador del Museu de Zoologia de Barcelona. També ha arribat a Catalunya el rossinyol del Japó i la cotorra de Kramer, d'origen africà i asiàtic.

Davant la proliferació d'aquests ocells com a mascotes, el Govern català adverteix que, "per por a la grip aviària, molta gent comença a alliberar els seus ocells domèstics, sense tenir en compte que no poden patir aquesta

EL TEMPS

A dalt, el musclo zebra, present al delta de l'Ebre i al País Valencià. A sota, la formiga argentina.

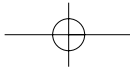
malaltia perquè estan tancats i no han tingut contacte amb altres ocells. Però en qualsevol cas seria més perillós alliberar-los que deixar-los a casa, perquè en llibertat està clar que estenen la malaltia”, apunta Jordi Ruiz, del servei de Fauna del Departament de Medi Ambient.

El musclo zebra s'estén. El tram baix de l'Ebre pateix la invasió d'una espècie de mol·lusc, el musclo zebra, que amenaça l'ecosistema local. Les aigües clares del Delta són la prova de la potent activitat filtradora d'aquest

mol·lusc que va arribar a Catalunya al 2001. Els tècnics que estudien aquesta invasió consideren que podria ser el major problema ambiental a l'estat espanyol en cinc anys si no se n'atura la proliferació. Originari de les ribes del mar Negre, aquest mol·lusc ja ha colonitzat mig món com a conseqüència del poc control en el trànsit d'embarcacions i els canals fluvials. El musclo zebra es pot reproduir quan les seves larves s'arrossegueu pel corrent suau d'un riu. La invasió d'aquest mol·lusc ha tornat en l'actualitat, ara fa un parell de mesos s'ha detectat al País Valencià.

La palmera, en perill. En el cas del País Valencià, dos insectes, el corc roig i la papallona *Paysandisia*, han estat identificats com a perillosos per al manteniment de l'ecosistema autòcton. El corc roig és una mena d'escarabat provinent de l'Àsia sud-oriental que ha arribat al País Valencià a través de les exportacions de palmeres. Aquests insectes ataquen les ferides de les palmeres per la poda i a les bases de les fulles, on la femella diposita aproximadament uns dos-cents ous. Les larves nascudes perforen la planta i li provoquen la mort segura. La papallona *Paysandisia*, procedent d'Amèrica, actua d'una manera semblant al corc i produeix efectes molt similars en les palmeres. Segons José Plumed, tècnic del Jardí Botànic de la Universitat de València, el perill d'aquestes espècies rau en el fet que “els atacs són difícils de localitzar i els tractaments fitosanitaris no han estat efectius, de manera que el sistema que s'utilitza per controlar els brots és tallar les plantes malaltes”.

En el medi aquàtic també persisteix l'amenaça, especialment per a peixos com el samaruc. Entre les espècies invasores més perilloses hi ha la gambúsia, un peix menut provinent dels Estats Units que es va instal·lar a l'estat espanyol als anys vint. La seva alta capacitat per adaptar-se a nous medis i l'alta fecunditat li han permès de sobreviure fins a avui. Però aquest peix es menja els ous i els exemplars joves de samaruc, i des de la Conselleria de Territori i Habitatge se n'aconsella l'eradicació. En aigües valencianes viu un altre peix introduït per l'home, per interès per a pesca esportiva, que és la perca americana. Al País Valencià s'utilitza per repoblar rius des del 1964, malgrat que implica un perill per a les poblacions locals, ja que devora altres peixos. També hi trobem el peix mòmia, que amenaça especialment el samaruc valencià. De fet, ja s'ha trobat un exemplar de peix mòmia al delta de l'Ebre, un fet que ha posat en alerta els experts, ja que amenaça també el peix farfet. Segons Jordi Domingo, del Servei Devesa-Albufera del Ajuntament de València, “avui, quan es llança una xarxa, el 80 % del que es recull són espècies al·lòctones, que sens dubte desplacen les autòctones”.

Portada

Tornen

EL TEMPS

El visó americà ha fugit de les granges i s'ha escampat per Catalunya i el País Valencià. És molt agressiu i té gran capacitat reproductiva, la qual cosa el fa entrar en dura competència amb l'autòcton visó europeu.

Una espècie que ha aconseguit estendre's amb molt d'èxit és el cranc roig americà, un crustaci procedent del golf de Mèxic, ara present per gairebé tot el món gràcies a la seva capacitat de sobreviure en aigües contaminades i amb poc oxigen. A final dels anys setanta es va introduir als camps d'arròs de València i al delta de l'Ebre per a cria per a la pesca. Però un decret del 2004 en va prohibir la comercialització i se'n van alliberar molts exemplars. Aquest cranc és portador del fong *Aphanomyces astaci*, que en aquests moments està provocant l'extinció del cranc de riu autòcton. També és responsable del deteriorament del sòl, ja que excava profundes galeries a la terra.

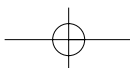
En el medi terrestre, l'ecosistema valencià ha viscut la recent arribada d'un mamífer, el visó americà, instal·lat a Catalunya des del 1979. El visó es cria en captivitat per poder-ne comerciar la pell, però s'han creat poblacions en llibertat per culpa de les fugides. Al País

Valencià, les zones amb més presència són la part alta dels rius Palància i Millars. Amb gran capacitat reproductiva i agressivitat, aquest carnívor entra en

dura competència amb el visó europeu. A parer de Juan Antonio Gómez, cap del Centre de Protecció i Estudi del Medi Natural del País Valencià, "l'arri-

Hostes vingueren, que de casa ens trageren

Cada vegada són més les espècies que troben fora de les seves àrees naturals un medi apropiat per subsistir. Aquesta capacitat extraordinària d'adaptació s'ha convertit en una amenaça real d'extinció per a algunes espècies autòctones. Les conseqüències d'aquesta invasió són imprevisibles, però els experts coincideixen a establir-ne algunes: predació sobre espècies autòctones, incapaces de defensar-se dels atacs; desplaçament d'altres espècies que comparteixen el mateix nínxol ecològic; alteració de l'hàbitat i modificació de l'ecosistema; hibridació amb espècies similars, de manera que s'afavoreix la contaminació genètica i la pèrdua de biodiversitat; transmissió de malalties infeccioses i parasitàries, etc. Ara bé, les espècies invasores no sempre arriben accidentalment, per mar, terra i aire, sinó que en ocasions és el mateix home qui les introdueix. Els motius per a la seva introducció estan relacionats amb l'explotació comercial (granges cinegètiques, aqüicultura, granges pel·leteres, etc.), l'àmbit particular (portar animals com a record d'algun país o per col·leccionisme), o el foment d'activitats de caça i pesca.

bada del visó americà és un problema greu per a les espècies autòctones, perquè és difícil controlar els cursos fluvials i les zones humides, que és l'hàbitat exclusiu del visó europeu”.

Destinació: les Illes Balears. En el cas de les Balears, el problema generat per l'arribada d'espècies invasores és més alarmant, a conseqüència de la fragilitat dels ecosistemes insulars.

La gavina vulgar es distribueix per la major part del litoral penya-segat de les Illes Balears i per gairebé tots els illots costaners. És una espècie depredadora que s'alimenta en femers, ports i altres zones humanitzades. En una colònia de gavines vulgars és difícil que hi pugui criar una altra espècie d'ocells, a causa de la seva afeció per la captura de polls i ous, fins i tot els propis. És un ocell molt agressiu i sorollós.

La tortuga de Florida es troba en diversos territoris dels EUA i Amèrica del Centre, i ha arribat a Catalunya, el País Valencià i part de les Balears. Pot viure a qualsevol lloc on hi hagi aigua, com embassaments, safareigs o canals. Sovint, persones que les han pres com a mascotes, les acaben alliberant, de manera que es crea un perill en hàbitats diferents a les seves zones d'origen.

El gat assilvestrat, que no s'ha de confondre amb el veritable gat salvatge, amenaça moltes espècies d'ocells, molts dels quals estan protegits, com el

La *Paysandisia* pot fer molt mal a les Balears.

virot. Aquest gat també és un enemic per als caçadors, ja que ataca directament els nius de perdius i de guàtleres.

Alguns invertebrats també s'han convertit en invasors a les Illes. És el cas del cranc de riu americà, també proble-

màtic al País Valencià, que resulta un potent depredador d'ous i joves tant de peixos com d'amfibis.

Amb el comerç de fustes i plantes per a jardineria, arriben insectes fitòfags en estat larvari o de crisàlide, que poden arribar a sobreviure i criar, i produir, així, plagues importants. Un exemple recent n'és el de la papallona *Paysandisia* o plaga de les palmeres, que pot acabar atacant l'única palmàcia autòctona de les Illes, el garballó. En aquest sentit, cal parlar de l'eruga barrinadora, provinent de l'Amèrica del Sud, que ataca palmeres. L'eruga es menja les fulles i els brots i arriba a matar el peu de l'arbre. Ataca tot tipus de palmeres, però especialment el garballó, la palmera datilera i la palmera canària.

Pel que fa als peixos invasors, ocasionalment greus conseqüències les espècies d'aigua dolça introduïdes amb finalitats de pesca recreativa o simplement amollades inconscientment. Entre aquestes, destaca la carpa *Cyprinus carpio*, que actua com un autèntic espoliador dels fons i el black-bass *Micropterus salmoides*, perillós depredador de la fauna aquàtica autòctona.

Es pot aturar la invasió? L'article VIII-H del Conveni sobre la Diversitat Biològica determina que els països signants "impedirán que s'introdueixin, controlaran o eradicaran, les espècies exòtiques que amenacin ecosistemes, hàbitats o espècies". Els departaments de Medi Ambient de Catalunya, les Illes i el País Valencià tenen en marxa protocols de control i actuació sobre la fauna invasora per protegir les espècies autòctones, però el cert és que la vigilància exhaustiva és, si no impossible, molt difícil. Sobre la possibilitat de retornar hàbitats envaïts al seu estadi inicial, Xavier Espadaler, investigador del CEAU-Unitat d'Ecologia de la UAB, considera que "és una decisió política, que comporta moltes despeses i que dependrà, lògicament, del lloc concret (un bosc del Vallès no provocarà la mateixa reacció que l'alzinar de Poblet o Aiguestortes). Sempre és difícil, però no impossible. Hi ha precedents d'eliminació d'alguna invasora, però ha estat en illes".

Gemma Aguilera
(amb informacions de
Damià Sancho)

El País Valencià foragita plantes exòtiques que perjudiquen la fauna

La Conselleria de Territori i Habitatge del País Valencià ha retirat 28.333 peus de plantes exòtiques al Parc Natural de l'Albufera de València per substituir-les per vegetació autòctona. Segons el Govern, l'objectiu és controlar i eradicar els nuclis de vegetació exòtica, que gradualment desplacen la vegetació pròpia de la zona, i destrueixen i degraden, així, els hàbitats naturals del Parc, tant de flora com de fauna. La presència de plantes exòtiques a l'Albufera és causa directa de l'acció de l'home, i més en concret, del procés urbanitzador que visqué la Devesa en les dècades dels anys seixanta i setanta. L'espècie exòtica que més abunda en l'àmbit del parc natural és l'eucaliptus, arbre d'origen australià que per la seva capacitat de creixement ràpid i d'absorció d'aigua s'utilitzava per dessecar embassaments temporals. També hi abunden espècies com el miòpor, arbust exòtic molt utilitzat en la jardineria per fer tanques delimitadores, i el *Carpobrotus*. Tot i que en menor nombre, s'hi poden trobar exemplars de iuca, pita i dent de lleó. Per substituir aquestes plantes invasores es plantaran espècies vegetals de ribera, com salzes i àlbers, i entre maig i setembre, espècies palustres com el lliri groc o l'enciamet de senyor.